

Крас, Марк Лициний (Marcus Licinius Crassus)

Римски политик и пълководец от прочут и знатен римски плебейски род. Консул (30 г. пр. Хр.), проконсул и управител на **Македония** (29-28 г. пр. Хр.). Роден вероятно към 60-те години на I в. пр. Хр., син на М. Лициний Крас и Цецилия Метела.

Поел командването на значителна военна сила (вероятно поне 4 **легиона**), К. се изправя пред предизвикателството да организира успешната защита на провинцията, неизменно изложена на атаки от страна на съседните племена. Пристигането му там съвпада с раздвижване на **бастарните**, които се възползват от замръзването на р. **Истрос** през зимата на 29 г. и нахлуват в териториите на юг от реката. Според основния източник за тази война - **Дион Касий** [*Dio. LI. 23, 3*], те първо подчиняват частта от **Мизия**, която се намира срещу техните земи, а след това - **трибалите** и **дарданите**. След като нашествениците пренасят войната на юг от пл. **Хемус** и нападат „частта от **Тракия**, принадлежаща на **дентелетите**" [*Dio. LI. 23, 4*], които са съюзници на римския народ, К. се намесва и напредва с войски срещу тях, за да помогне на слепия цар на дентелетите - **Ситас** и да защити Македония от опустошение.

При първия си досег с провинциалната войска бастарните изпадат в паника и отстъпват на север, но К. не се задоволява само с отстраняването на опасността, а завзема региона наречен **Сегетика** (според някои Софийското поле, а според други - стратегия **Селетике**), след което нахлува в Мизия, т. е. в земите на север от Балкана. Там влиза в сражения с **мизите**, като превзема и разрушава една тяхна крепост [*Dio. LI. 23, 5*]. Междувременно бастарните успяват да се укрепят при Кедрус (вер. р. **Циабрус**) и изпращат при него посланици, с които молят да не бъдат нападани, тъй като не са причинили зло на римляните.

Управителят използва дипломатическо лукавство: задържа пратениците с обещанието, че ще им даде отговор на следващия ден, демонстрира приятелско отношение, а същевременно ги напива и научава от тях всичките им планове. След това укрива значителна част от войската си в горите при лагера на врага, а проважда напред само разузнавателни отряди. Като помислили, че това е цялата, изпратена срещу тях войска, бастарните я нападат и преследват в гората, където се натъкват на засада. Следва пълен разгром за **варварите**, чието отстъпление е затруднено от колите, жените и децата, които те водят със себе си. К. убива със собствените си ръце царя им **Делдо** и, според древния римски обичай, плячкосва доспехите му.

Повечето от неприятелите, избегнали смъртта в сражението, загиват при бягството - някои в гората, подпалена от римляните, други - в буйните води на р. Дунав. Част от победеното племе обаче успява да се спаси от клането и заема нова, удобна за отбрана позиция. К. ги обсажда няколко дни, след което ги унищожава с помощта на притеклия се в подкрепа династ на **гегите** - **Ролес** [*Dio. LI. 23, 5-7*]. Така победата е пълна [*Dio. LI.*

23, 7].

След разгрома на бастарните, К. насочва вниманието си към мизите (тук вер. сборно наименование на □ населението в района между р. Истрос и пл. Хемус) и почти всички - едни със сила, други чрез сплашване, а трети чрез преговори са покорени [Dio. 25, 1-2]. Пълководецът напуска областта, когато вече е зима и се завръща през тракийската територия на юг от пл. Хемус, където страда от студовете, а също и от действията на околните **траки**.

В началото на следващата 28 г. той предприема нов поход срещу бастарните, които пак атакуват Ситас и дентелетите, понеже ги смятат за причина за всичките си нещастия. След светкавичен поход К. ги побеждава и им налага примирие според неговите условия. След това се насочва към тракийските племена, които го нападали по време на завръщането му от Мизия и успява да подчини две от тях - **медите** и **сердите**, като за назидание прилага изключително сурово средство: отрязва ръцете на пленените. По-нататък К. опустошава целия регион на изток от Македония (вер. с долината на р. Хеброс), като пощадява само земите на **одрисите**, които посрещат римляните без оръжие, защото, според Дион Касий, са обвързани със служба към **Дионис**. Верен на максимата „разделяй и владей“, пълководецът им дава **светилището** на този бог, което отнема от друго тракийско племе - **бесите** [Dio. LI. 25.3-5].

Военните действия на юг от пл. Хемус скоро са прекратени, тъй като К. е потърсен за помощ от Ролес, който воюва с друг гетски династ - **Дапикс**. Новият район на военните действия е в земите на днешна Североизточна България. Решителното сражение отново завършва с победа. При сблъсъка конницата на тракиеца е изтикана от войската на К. назад към редовете на пехотинците и предизвиква сред тях страх и паника, от които военачалникът се възползва максимално, за да постигне победа. Самият Дапикс избягва в близкото укрепление. При обсадата му гетите разбират за подготвяно предателство. Възникват междуособици, при които местният предводител е убит. В ръцете на победителите попада и неговият брат, към когото е проявено великодушие и той не само не е наказан, но е освободен [Dio LI. 26.1-2].

Въпреки че непосредствения повод да започне настъплението е отстранен, К. продължава завоеванието си в гетските земи и се насочва към голяма пещера, наречена **Керис**, където част от местното население се □ оттегля заедно със своите стада и имущество. Пълководецът заповядва входа ѝ да се затвори и под натиска на глада принуждава, тези които са вътре да се предадат. Следва нов поход - този път към **Генукла**, *най-силно укрепената крепост в царството на Зиракс* - друг династ на гетите. К. научава, че там се намират пленените легионни стандарти на **Гай Антоний Хибрида**, разгромен от бастарните през 61 г. пр. Хр. - едно □ от най-тежките поражения на римляните в хода на завоюването на Югоизточна Европа. Твърде е вероятно обаче към поредната кампания той да е подтикнат от желанието да увеличи още повече военния си престиж, като един път завинаги прекърши всяка съпротива на народите между р. Истрос и пл. Хемус. Тъй като градът е построен близо до реката, атаката срещу него е и

по суша, и по вода и съпротивата му не е особено дълга. Още като узнава за действията на римляните тракиецът бяга да търси помощ при **скитите** и повече не се връща.

С този акт офанзивата срещу гетите приключва, но не и военнополитическата активност на К. в севернобалканските земи. Следващото покорено племе са **артакиите**, а участва им споделят и други, *които никога досега не били завоювани и никога не биха признали властта му*. По всичко личи, че жестоките мерки, които пълководецът прилага за сплашване и назидание на местното население дават резултат. Според Дион Касий *той ги покорил отчасти със сила, след като му причинили не малки беди и отчасти от страх за своите съседи, които били подчинени* [Dio. LI. 26, 6; 27, 1].

Успехите на Балканите са гръмки, безспорни и широко коментирани в столицата, където К. е почетен с триумф за победите си. Той се състои на 4 юли 27 г. и според триумфалните фасти му е даден за победата над *Тракия и гетите* [CIL I p. 50]. Всъщност, у различните автори (повечето от значително по-късно време) има разминавания в наименованията на народите, с които той се сражава. Периохите на Тит Ливий дават най-близки до Дионовите етноними - според тях К. води война срещу *бастарни и мизи* [Liv. per. CXXXIV], както и срещу *траките* [Liv. per. CXXXV]. Флор също говори за *мизийска война* [Flor. II, 26].

В подробното си изложение Дион Касий споменава за бастарни, мизи, серди, меди, беси и гети, но в пролога към събитията въвежда нов етноним като пише „... М. Крас бил изпратен в Македония и Гърция и започнал война срещу **даки** и бастарни" [Dio. LI. 23, 2]. По-нататък в текста даките не се споменават. Видно е, че в случая античният автор има склонността да □ приравнява различни етноними (както вер. той прави, когато говори за даки-гети) или да ги обобщава по географски признак, какъвто може би е примерът с мизите.

Войната на Балканите е не само най-голямото, но и последното известно събитие в кариерата на К. Изглежда преплитането на неговите интереси с тези на **Октавиан Август** оказва решително влияние за бързия край на бляскавата му кариера в едно общество, което все повече се отдалечава от старите републикански порядки. □ □ Въпреки това, приносът на К. за по-нататъшното развитие на римската власт в Югоизточна Европа и по-специално за приобщаването на Тракия и Мизия е безспорен. Пряката последица от завоеванията му на Балканите е основаването на провинция Мизия. То поставя началото на вековното римско присъствие по тези земи.

□

[Калин Стоев]

Литература:

Groag, P. □ 1926: Licinius (Crassus). - RE, XXV, 269-286.

Геров, Б. 1949: Романизмът между Дунава и Балкана, ч. I. - ГСУ-ИФФ, 45 , 1-91, с. 3-4.

Тачева, М. 2000: Власт и социум в римска Тракия и Мизия, С.,.....

□